

Eseul argumentativ

Pregătire pentru Bacalaureat

Tehnici de argumentare.
Scheme de lucru. Variante rezolvate

Prefață	5
Programa de Bacalaureat (fragment)	7
CAPITOLUL 1	
Textul argumentativ – între teorie și practică	9
1.1. Ce este textul argumentativ?	
Câteva repere	9
1.2. Cum se evaluează textul argumentativ pentru examen?	
Barem, grila descriptorilor, fișă de (auto)evaluare	16
1.3. Cum citesc un text argumentativ?	
Modele de argumentare și aplicații	19
CAPITOLUL 2	
Despre ce voi argumenta? 10 scheme de lucru	26
CAPITOLUL 3	
Cum să evit greșelile?	48
Variante corectate. Câteva tipuri de greșeli întâlnite în lucrările elevilor	49
3.1. Structura discursului argumentativ (coeziunea structurii)	
Greșeli de evitat	49
3.2. Conținutul argumentării (coerența textului)	
Greșeli de evitat	51
3.3. Corectitudinea exprimării	
Greșeli de evitat	57
CAPITOLUL 4	
Cum să fie textul meu argumentativ?	
70 de variante rezolvate	59
A. PROBA ORALĂ – 50 de sugestii de rezolvare	
Modele complete	59
B. PROBA SCRISĂ	133
20 de variante rezolvate	133
Anexa 1. Diverse clasificări ale conectorilor argumentativi	180
Anexa 2. Lista argumentărilor realizate	181
Anexa 3. Câteva noțiuni pentru proba orală	183

Textul argumentativ – între teorie și practică

1.1. Ce este textul argumentativ?

Câteva repere

În textul argumentativ este susținut un punct de vedere asupra unei teme, prin argumente și dovezi (exemple, explicații, analogii etc.), având scopul de a convinge cititorul cu privire la validitatea opiniei exprimate. A argumenta presupune a parcurge trei pași obligatorii: a susține, a dovedi și a întări. Un text este argumentativ dacă are explicit formulate o teză și cel puțin un argument care să o justifice.

Recomandări în vederea redactării unui text argumentativ

1. Citește cu atenție subiectul și reflectează asupra cerinței pentru a înțelege problematica pusă în discuție, situația de comunicare dată (*Cine este emițătorul? Cui i se adresează textul? În ce context? Cu ce scop?*) și care trebuie să fie poziția ta față de teză. **Imaginează-ți cine ar putea fi cititorul** căruia i te adresezi și care sunt așteptările sale, pentru a alege adecvat argumentele, exemplele și pentru a folosi limbajul standard/literar.

2. Clarifică termenii/definește conceptele. Documentează-te în legătură cu tema dată, apoi alege un punct de vedere cu privire la aceasta.

3. Caută argumente pentru a-ți susține teza. Alegerea argumentelor reprezintă cea mai importantă etapă. Ia în calcul mai multe posibilități, apoi alege două dintre acestea pe care le consideri cele mai puternice. Argumentele trebuie să fie „tari”, valide și să pornească de la premise adevărate în raport cu tema dată, putând fi susținute cu exemple din textul-suport sau din cultura generală, în funcție de tipul probei: scrisă sau orală.

4. Găsește cel puțin un exemplu potrivit pentru fiecare argument pe care ai ales să-l dezvolti. Este de preferat ca prin argumentele și exemplele folosite să dovedești, la SCRIS, că ai înțeles textul-suport și poți să îl valorifici, iar la ORAL, că ai cultură generală și cunoștințe interdisciplinare.

5. Alege o intrare în text¹: o introducere clasică în subiect, un adevăr general, o declarație de intenție, o frază provocatoare (interogație, negație etc.). Apoi menționează poziția ta față de temă.

6. Realizează un plan pe cioră, ținând cont de structura textului argumentativ, în care să distribui elementele de conținut găsite.

7. Redactează prima formă a eseului pe cioră (de dorit).

În redactare, vei avea în vedere structura textului argumentativ și mijloacele lingvistice ale exprimării unei aprecieri. Pentru aceasta:

- a. Vei utiliza paragrafe și alineate. Organizarea ideilor în scris, într-un text argumentativ coerent, cu echilibru între componente, este redată grafic prin alineate. Un text argumentativ are cel puțin patru sau cinci paragrafe, fiind structurat astfel:

INTRODUCEREA/IPOTEZA

- (alineat): enunțarea temei propuse și clarificarea conceptelor (asertiunea);
- (alineat): formularea propriei opinii/poziții față de tema propusă și o enunțare a celor două aspecte principale care vor fi urmărite în argumentare.

CUPRINSUL/ARGUMENTAREA

- (paragraful 1/secvența 1): argumentul 1 – enunțare (ideea generală) + dezvoltare + exemplificare (aspectul concret);
- (paragraful 2/secvența 2): argumentul 2 – enunțare (ideea generală) + dezvoltare + exemplificare (aspectul concret);

Observație! În mod obișnuit, se stabilesc două paragrafe, fiecare incluzând argumentul și exemplele adecvate (chiar și concluzii parțiale). Pot fi și mai multe paragrafe.

CONCLUZIA

- (alineat): propoziție declarativă cu valoare de adevăr, relevantă față de temă (sinteza argumentelor, întărirea ipotezei).

Observație! În acest paragraf nu se mai folosesc verbe de opinie sau conectori precum părerea mea este că..., consider că..., ci doar structuri conclusive (prin urmare, în consecință etc.).

¹ Alina Pamfil, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003, p. 202.

- b. Vei folosi conectori logici în punctarea alineatelor, a paragrafelor, iar pentru marcarea elementelor constitutive ale argumentului, de regulă, conectorii se despart prin virgulă de restul enunțului.

Așadar, în structurarea argumentării, vei avea în vedere următoarele:

I. În introducere/ipoteză se precizează ideea principală (teza) ce urmează a fi demonstrată și se exprimă propria opinie față de aceasta.

Primul paragraf are ca scop captarea atenției cititorului, pentru a-l determina pe acesta să citească mai departe (de exemplu, printr-o frază provocatoare sau o întrebare) și introducerea în subiect (cadrul general), pentru ca acesta să devină curios în legătură cu aspectele particulare ce urmează să fie abordate.

Formularea tezei reprezintă ideea care va fi susținută de-a lungul întregului eseu, fiind urmată de menționarea poziției față de problematică (pro sau contra). Se utilizează verbe de opinie și conectori argumentativi, de exemplu: *consider că, în opinia mea, părerea mea cu privire la... este că...* etc.

II. Argumentarea propriu-zisă, partea cea mai extinsă a eseului, se compune din paragrafe ce conțin argumentele prin care se dezvoltă ideea principală a eseului și susținerea lor prin dovezi (fapte, exemple, explicații, citate, prezentarea unor întâmplări, opinii de autoritate, comparații care să scoată în evidență ideea susținută, folosirea unor contraexemple, apelul la experiența personală etc.), ordonate logic. Pentru a introduce și a lega argumentele și exemplele, trebuie utilizați conectori/cuvinte speciale de tranziție, care corelează paragrafele și fac eseu mai ușor de citit.

În formularea argumentelor:

- se poate face apel la opinii de autoritate (ale specialiștilor în domeniul temei discutate) introduse de formulări precum: *Așa cum susține X...*; *Potrivit opiniei lui Y...*; sau pot fi folosite proverbe, zicători și maxime;
- se pot folosi citate sau parafrazări din textul-suport (la SCRIS) sau, la ORAL, ale unor surse de referință (filosofi, lingviști, istorici, critici literari etc.);
- rezultatele statistice trebuie extrase din surse sigure (ex.: *În concordanță cu statistica efectuată de Institutul X...*);
- considerațiile personale nu reprezintă exemple.

Tehnici de argumentare

➔ Se poate recurge la diferite **strategii argumentative**, precum: exemplificarea, cauzalitatea, analogia, opoziția etc.

➔ Demersul argumentativ poate fi **deductiv** (de la aserțiune/afirmație generală la exemple) sau **inductiv** (de la exemplu la generalizare).

➔ Următoarele **aserțiuni** (aserțiunea este un enunț, afirmativ sau negativ, care este dat ca adevărat) au putere de convingere diferită, de la foarte convingătoare la foarte puțin convingătoare: fapte, judecăți, mărturii, credințe personale, prejudecăți. Altfel spus, „o argumentație solidă se bazează pe fapte, folosește cu precauție judecățile și mărturiile, evită exprimarea credințelor personale și elimină prejudecățile”².

➔ Se utilizează **mijloace lingvistice** pentru exprimarea unei aprecieri:

- **verbe de opinie:** *a crede, a considera, a presupune* etc.;
- **adverbe/locuțiuni adverbiale de mod** folosite ca indici ai subiectivității evaluative: *probabil, posibil, desigur, fără îndoială, cu siguranță* etc.;
- **conjunții/locuțiuni conjuncționale** exprimând raporturi de tip cauzal, consecutiv, final și concluziv: *pentru că, întrucât, încât, ca să, deci, prin urmare* etc.;
- **conectori** (adverbe, locuțiuni adverbiale, conjunții sau locuțiuni conjuncționale, structuri verbale) care ajută la exprimarea legăturilor logice dintre idei (a tipului de raționament), precum:
 - succesiunea, enumerarea: *în primul rând, în al doilea rând, în continuare, în sfârșit*;
 - adunarea: *în plus, de asemenea*;
 - alternativa: *pe de o parte... , pe de altă parte... ; sau... , sau... ; fie... , fie... ;*
 - contrastul: *dar, însă, ci, în contrast cu, dimpotrivă, spre deosebire de*;
 - opoziția sau restricția: *din contră, totuși, deși*;
 - ierarhizarea: *înainte de toate, mai presus de toate, mai important decât*;
 - comparația: *cum, ca și cum, de parcă, la fel ca, tot așa ca, în comparație cu, în mod asemănător*;
 - concesiia: *deși, totuși, cu toate acestea, chiar dacă*;
 - explicarea cauzelor: *fiindcă, datorită, pentru că*;
 - explicarea consecințelor: *în consecință, prin urmare*;

² Andra Șerbănescu, *Cum se scrie un text*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 226.

- concluzia, sinteza: *deci, așadar, rezumând, în final, prin urmare, în concluzie, în consecință.*
- **modalizatori** (sau elemente modale: verbe, adverbe, expresii etc.) care indică atitudinea autorului, un grad anume de certitudine, probabilitate sau dubiu în legătură cu aspectul discutat:
 - certitudinea: *cu siguranță, desigur, evident, firește, nu este nicio îndoială că...;*
 - incertitudinea, probabilitatea: *probabil, e posibil, poate, s-ar putea ca... .*

III. Concluzia presupune întărirea ipotezei, prin reluarea ei nuanțată, și sinteza argumentelor, oferind cititorului o imagine clară asupra poziției adoptate de autor.

În formularea concluziei se folosesc structuri persuasive ca: *În concluzie, cu siguranță...; Așadar, cred că sunteți de acord cu mine în privința... , având în vedere că...; Prin urmare, este important de înțeles că...; În consecință, este evident că... .*

În această etapă, de sintetizare, **nu se mai introduc idei noi** care nu au fost susținute în eseu. Nu se exprimă propria opinie (*cred eu, consider că*) în paragraful de concluzii. În interiorul concluziei, **ipoteza se reformulează, nu se transcrie**. Ultimul enunț se formulează astfel încât să îi dea cititorului o impresie puternică, de final.

8. Limbajul utilizat trebuie să respecte normele, să aibă corectitudine, claritate, naturalețe și chiar efect persuasiv.

Evită următoarele tipuri de greșeli de exprimare:

- clișeele/ticurile verbale;
- pleonasmul;
- cacofonia;
- repetiția supărătoare (în unele lucrări se repetă de exemplu: *aceasta, foarte*);
- tautologia;
- truismul (adevărul evident);
- comparații nepotrivite, epitete nefondate (*...te iubesc precum iubește sclavul lumina și orbul libertatea* – I.L. Caragiale; *cunoașterea de sine este inedită; Dunărea e ca o coloană vertebrală prin care țara respiră aer*);
- dublarea prin sinonime (*tristețea și melancolia omului...; bucuria, fericirea fiecăruia...*);

- lanțul de gerunzii;
- construcțiile prolix;
- generalizările exagerate (*în ziua de azi, toți tinerii adoptă/refuză...*);
- afirmațiile nedemonstrabile.

9. Finalizează lucrarea.

- Recitește prima formă a eseului tău ținând cont de toate aceste aspecte.
- Corectează greșelile de scriere, de exprimare sau de stil, ortografia și punctuația.
- Transcrie forma finală pe foaia de examen.

Recapitulăm!

Textul argumentativ **trebuie să fie în concordanță cu problematica pusă în discuție** și să îndeplinească cele trei criterii:

- coerența conținutului;
- coeziunea structurii;
- corectitudinea exprimării în scris și respectarea limitei de spațiu (numărul minim de cuvinte impus) în redactarea textului.

Etapele redactării unui text argumentativ

1. Pregătirea și documentarea în vederea redactării:

- citirea textului și a cerinței pentru înțelegerea temei de argumentat;
- identificarea în cerință a conceptelor și în text a dovezilor;
- clarificarea conceptelor cu ajutorul unui dicționar sau în urma documentării (cărți și resurse online);
- documentarea pentru o bună cunoaștere a problematicii;
- formularea propriei opinii/propriului punct de vedere față de tema dată (de obicei, atitudinea este fie de susținere, fie de evidențiere a unor aspecte pro și contra);
- căutarea mai multor argumente sau exemple adecvate cerinței, inclusiv folosind metoda brainstorming sau ciorchinele/rețeaua semantică.

2. Alcătuirea planului de idei:

- selectarea și ierarhizarea ideilor într-un plan de idei, respectând structura textului argumentativ.

3. Structurarea și redactarea:

- formularea *ipotezei*;
- enunțarea și susținerea unor *argumente* (pro și/sau contra);
- precizarea *concluziei*.

4. Verificarea și corectarea lucrării, în funcție de:

- claritatea formulării tezei, respectiv a concluziei;
- existența unei legături logice între ipoteză și concluzie, dar și între argumente și concluzie;
- dispunerea argumentelor în paragrafe distincte, având o ordonare internă clară;
- utilizarea conectorilor și a tehnicilor de argumentare;
- eliminarea generalităților insuficient susținute;
- corectarea diferitelor tipuri de erori;
- numărarea cuvintelor pentru respectarea limitei date.

5. Stabilirea formei finale.

1.2. Cum se evaluează textul argumentativ pentru examen? Barem, grila descriptorilor, fișă de (auto)evaluare

Două tipuri de redactare a textului argumentativ le sunt propuse candidaților de la Bacalaureat: la SCRIS – argumentare folosind în principal informațiile din textul-suport, iar la ORAL – argumentare liberă, apelând la experiența de viață și la cultura generală, de asemenea pornind de la un text dat, cu aceeași problemă.

La **proba scrisă**, subiectul I. B. este un item subiectiv de tip eseu, generat de textul-suport, care vizează producerea unui text de tip argumentativ (formularea ipotezei, anunțarea poziției, construirea a două argumente, formularea concluziei). Punctajul alocat este de 20 de puncte.

Competențele generale de evaluat sunt:

1. *Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare;*
4. *Argumentarea în scris și oral a unor opinii în diverse situații de comunicare.*

Redactarea eseului argumentativ presupune cunoașterea și utilizarea de către candidați a unor elemente de limbaj specifice (verbe evaluative, adverbe de mod/predicative ca mărci ale subiectivității, evaluative, cuvinte cu rol argumentativ, structuri sintactice în argumentare), elemente de construcție a discursului argumentativ (structuri specifice, conectori, tehnici argumentative, eseu argumentativ) și aspecte legate de logica și coerența mesajului argumentativ.

Toate acestea sunt incluse în reperele care detaliază cerința propriu-zisă și în baremul de corectare și de notare.

Luăm ca exemplu următorul subiect:

SUBIECTUL I. B. (20 de puncte)

Redactează un text de minimum 150 de cuvinte, în care să argumentezi dacă practicarea unui sport în echipă are sau nu efecte benefice asupra unui tânăr, folosind informațiile din fragmentul dat.

20 de puncte

În vederea acordării punctajului, textul trebuie să dezvolte subiectul propus.

Detalierile din baremul de evaluare și de notare sunt tot atâtea condiții în funcție de care profesorul-evaluator apreciază lucrarea. De aceea este utilă cunoașterea lor de către candidat.

Proba orală se evaluează pe baza unei *Grile a descriptorilor competenței de comunicare orală în limba română*. Sunt trei niveluri de competență: **utilizator mediu, avansat și experimentat** și cinci competențe de evaluat/descriptori calitativi:

- înțelegerea textului;
- exprimarea și argumentarea unui punct de vedere (susținerea cu argumente a unui punct de vedere personal, demonstrând capacitate de persuasiune a interlocutorilor);
- organizarea discursului (construirea unui discurs clar, coerent și personalizat, respectând structura specifică textului argumentativ);
- adaptarea la situația de comunicare (adaptarea discursului la interlocutori și la scopul comunicării; adaptarea comportamentului la contextul de examen, cu folosirea adecvată a mijloacelor comunicării orale – verbale, non-verbale și paraverbale);
- utilizarea corectă și nuanțată a limbii literare.

Așadar:

La SCRIS, textul argumentativ redactat de candidat se construiește folosind informații din textul-suport, dar și exemple din cultura generală.

La ORAL, discursul argumentativ poate integra idei, exemple, informații din textul-suport, dar cel mai adesea apelează la informații din cultura generală a candidaților.